

A&W-rapport 1434

ECOLOGISCHE BEOORDELING VAN VERPLAATSING SPORTVELDEN TE NIEUWEHORNE

in opdracht van

A&W-rapport 1434

**ECOLOGISCHE BEOORDELING VAN
VERPLAATSING SPORTVELDEN TE
NIEUWEHORNE**

E.W. de Vries

Projectnummer 1490nwh	Projectleider E.W. de Vries	Status Eindrapport
Autorisatie Goedgekeurd	Paraaf R. Strijkstra	Datum 16 december 2010

VRIES, E.W. DE 2010.

Ecologische beoordeling van verplaatsing sportvelden te Nieuwehorne. A&W-rapport 1434. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

---

OPDRACHTGEVER

Gemeente Heerenveen
Postbus 15000, 8440 GA Heerenveen
Telefoon: (0513) 617 617

FOTO VOORPLAAT

Zilveren maan, Trijehûs, Kemphanen, Ringslang:
Benny Klazenga, Katlijk

UITVOERDER

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Postbus 32, 9269 ZR Feanwâlden
Telefoon (0511) 47 47 64, Fax (0511) 47 27 40
E-mail: info@altwym.nl
Web: www.altwym.nl

INHOUD

---

1. INLEIDING	1
2. SITUATIESCHETS EN PLANNEN	3
2.1. Huidige situatie	3
2.2. Inrichtingsplannen	3
3. RELEVANTE NATUURWAARDEN	5
3.1. Beschermde gebieden	5
3.2. Beschermde soorten	6
4. EFFECTBEPALING EN BEOORDELING	11
4.1. Algemeen	11
4.2. Voortoets Natuurbeschermingswet	11
4.3. Effecten en beoordeling EHS en overige beschermde gebieden	11
4.4. Effecten op beschermde soorten en beoordeling	12
4.5. Samenvattende tabel	15
5. CONCLUSIES	17
5.1. Conclusies m.b.t. beschermde gebieden	17
5.2. Conclusies m.b.t. beschermde soorten	17
LITERATUUR	19

Bijlage 1 Relevante natuurwetgeving

1. INLEIDING

Aanleiding

De gemeente Heerenveen bereidt de verplaatsing voor van de huidige sportvelden in de bebouwde kom van Nieuwehorne naar de rand van het dorp. Voor de herinrichting van de nieuwe locatie is een wijziging van het bestemmingsplan noodzakelijk.

Op dit moment bevindt de planvorming zich in een fase van ontwikkeling en voorbereiding. In dit kader is ecologisch onderzoek gewenst om te beoordelen of de voorgenomen plannen stuiten op conflicten met de vigerende natuurwetgeving. De gemeente Heerenveen heeft Altenburg & Wymenga verzocht het onderzoek en de beoordeling uit te voeren.

Doel

Deze studie is een ecologische quickscan. De effecten van de aanleg van de nieuwe sportvelden en het gebruik ervan worden beoordeeld in het kader van de vigerende natuurwetgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet. Voor meer informatie over de ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing, worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken.

- Situatieschets en plannen: in dit hoofdstuk wordt het onderzoeksgebied afgebakend en wordt een beschrijving gegeven van de aard van de activiteit en aspecten met betrekking tot aanleg en gebruik (hoofdstuk 2).
- Relevante natuurwaarden: in dit hoofdstuk worden de relevante beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven (hoofdstuk 3).
- Effectbepaling en beoordeling: hier wordt bepaald wat het effect van de ingreep op de natuurwaarden is en wordt een beoordeling gegeven in het kader van de natuurwetgeving (hoofdstuk 4).
- Conclusies: In dit hoofdstuk wordt de beoordeling in het kader van de natuurwetgeving kort samengevat en wordt vermeld welke consequenties daaraan verbonden zijn (hoofdstuk 5).

Aanpak

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk met de relevante natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites) over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied. Omdat op voorhand al duidelijk is dat er mogelijk effecten optreden voor vleermuizen en vissen, is in de loop van 2010 veldonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van wettelijk beschermde soorten uit die soortgroepen.

Tijdens dit veldonderzoek is tevens een oriënterend veldbezoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de aanwezigheid van en mogelijkheden voor beschermde en/of kritische soorten. Voor een uitgebreidere beschrijving van de aanpak ten aanzien van hoofdstuk 3 wordt verwezen naar de paragrafen 1.2 en 2.3 in bijlage 1. De hoofdstukken 4 en 5 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3.

Altenburg & Wymenga presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

Foto 1.
Impressie van het plangebied met links de begroeiing langs de 8 Wijk (foto A&W)

2. SITUATIESCHETS EN PLANNEN

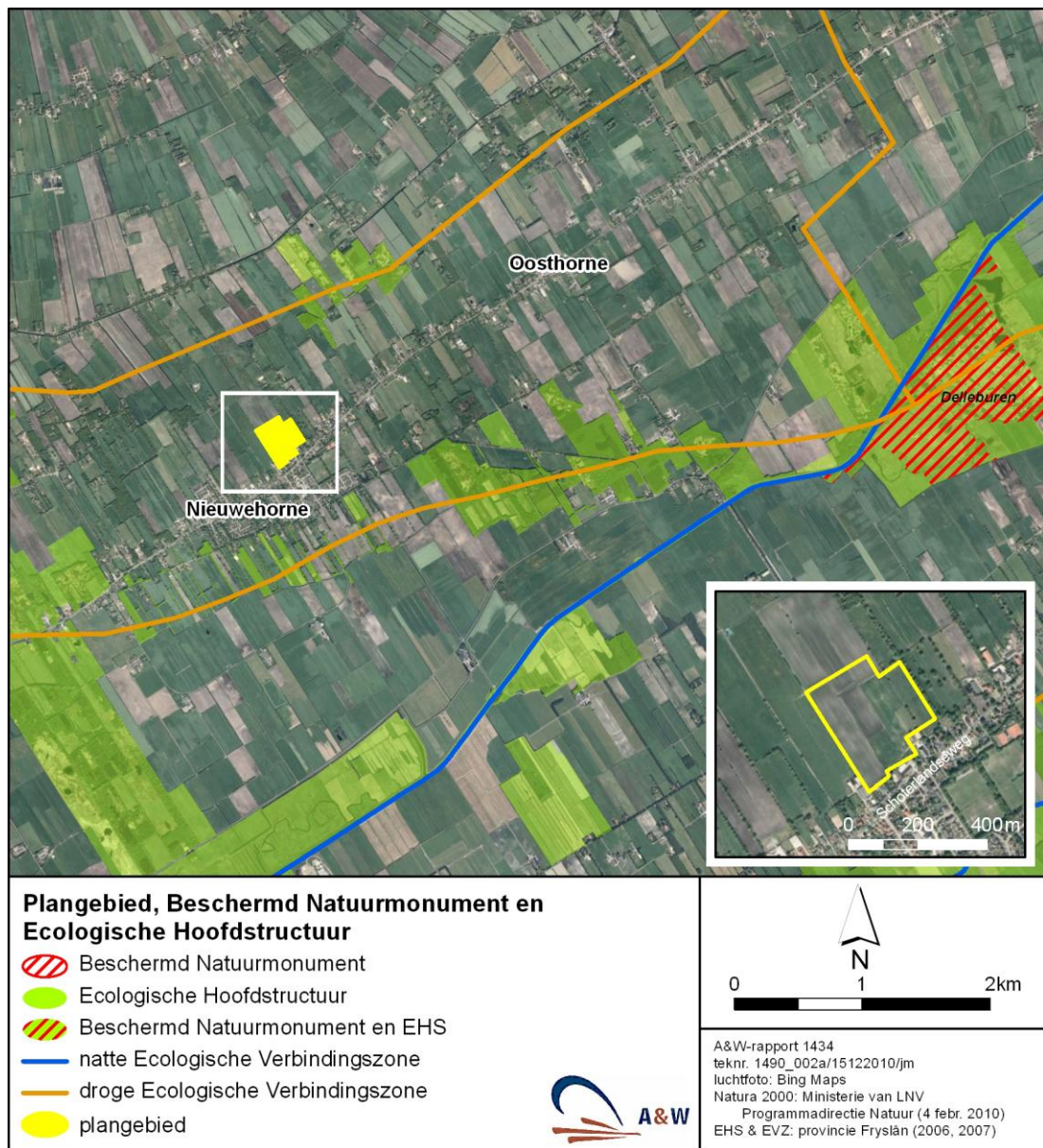

2.1. HUIDIGE SITUATIE

Het plangebied ligt aan de noordzijde van het dorp Nieuwehorne in de gemeente Heerenveen (figuur 1) en heeft een oppervlakte van ongeveer 7,8 ha. Aan de zuidkant wordt het gebied begrensd door de bebouwing aan de Schoterlandseweg, aan de oostzijde door de weg 8^e Wijk. De begrenzing aan de noord- en westzijde volgt grotendeels de bestaande perceelsgrenzen. Het plangebied bestaat in de huidige situatie uit agrarisch bouw- en grasland, doorsneden door enkele sloten. Langs de randen van het plangebied staat enige opgaande begroeiing in de vorm van singels of restanten daarvan. Tevens staan er enkele jonge bomen in het plangebied. In het gebied is geen bebouwing aanwezig.

2.2. INRICHTINGSPLANNEN

De precieze invulling van de nieuwe sportvelden is nog niet helemaal duidelijk. In deze beoordeling wordt uitgegaan van de aanleg van sportvelden en de bouw van een sporthal. Bij de sportvelden wordt uitgegaan van de mogelijkheid dat er lichtmasten worden geplaatst. Voor de realisatie van het nieuwe complex zijn in ieder geval grondwerkzaamheden en werkzaamheden aan de aanwezige sloten noodzakelijk. Waarschijnlijk worden ook enkele bomen gekapt in de singels aan de oostzijde van het plangebied.

Figuur 1.
Ligging van het plangebied en beschermde gebieden in de omgeving.

3. RELEVANTE NATUURWAARDEN

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van natuurwaarden die aanwezig zijn binnen en in de omgeving van het plangebied en die tevens beschermd zijn in het kader van ecologische wet- en regelgeving. Er wordt nader ingegaan op natuurwaarden die door hun aanwezigheid/nabijheid mogelijk beïnvloed kunnen worden door de werkzaamheden ten behoeve van de herinrichting van het plangebied.

3.1. BESCHERMDE GEBIEDEN

Natuurbeschermingswet

Het plangebied maakt geen deel uit van een door de Natuurbeschermingswet beschermd gebied (www.minlnv.nl). De dichtstbijzijnde gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet zijn de Natura 2000-gebieden 'Deelen', 'Van Oordt's Mersken' en 'Rottige Meenthe & Brandemeer' en het Beschermd Natuurmonument 'Delleburen'. Deze gebieden liggen op respectievelijk 11, 8, 14 en 5 km afstand van het plangebied. De genoemde Natura 2000-gebieden zijn aangewezen voor een groot aantal habitattypen en soorten. Gezien de afstand, het gebruik en het karakter van het plangebied is het onwaarschijnlijk dat aangewezen soorten van deze Natura 2000-gebied een ecologische relatie hebben met het plangebied.

Ecologische hoofdstructuur

Het plangebied is geen onderdeel van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). In de omgeving van het plangebied liggen verscheidene onderdelen van de PEHS (figuur 1). Die onderdelen betreffen ondermeer 'Kiekenberg & Tolheksbos', 'Katlijker Schar' en 'Katlijkerheide', maar ook tussengelegen bosstroken. Bovendien liggen ongeveer 750 m ten noorden en zuiden van het plangebied droge ecologische verbindingzones (EVZ). Ten zuiden van Nieuwehorne loopt tevens een natte EVZ over de Tjonger. De EVZ ten noorden van het plangebied vormt een verbinding tussen het landgoed Oranjewoud, Katlijkerheide, gebieden rond Jubbega en het gebied rond het Koningsdiep. De gidssoorten voor deze EVZ zijn Das en Aardbeivlinder.

Overige gebiedsbescherming

Naast de hierboven genoemde vormen van gebiedsbescherming, kunnen gebieden ook worden beschermd via bijvoorbeeld een bestemmingsplan of het Streekplan (bijvoorbeeld ganzenfoerageergebied of weidevogelgebied). Het plangebied wordt niet beschermd vanuit andere regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming dan die hierboven is beschreven.

3.2. BESCHERMDE SOORTEN

Algemeen: beschermde soorten Flora- en faunawet en Rode Lijsten

Gezien de biotopen (grasland en sloten) in en rond het plangebied en gezien waarnemingen uit het verleden, moet mogelijk rekening worden gehouden met soorten die wettelijk beschermd zijn. Deze behoren tot de volgende groepen:

- Vissen
- Amfibieën
- Vogels
- Vleermuizen
- Overige zoogdiersoorten

Deze relevante soortgroepen worden hieronder verder toegelicht. Op basis van de ligging van het plangebied, de aanwezige biotopen en de aard van de voorgenomen plannen, is het niet waarschijnlijk dat andere soorten of soortgroepen dan de bovengenoemde worden beïnvloed. Deze niet-relevante soortgroepen zijn hieronder ook beschreven.

Niet-relevante soortgroepen

Planten

De vegetatie in het plangebied bestaat voornamelijk uit agrarische gewassen en grasland. Tijdens de veldbezoeken zijn geen wettelijk beschermde plantensoorten aangetroffen en deze worden er gezien het huidige intensieve gebruik ook niet verwacht.

Ongewervelde dieren

In de omgeving van het plangebied komen verscheidene wettelijk beschermde libellen en vlinders en een aantal ongewervelde diersoorten van de Rode Lijst voor, zoals Heideblauwtje, Zilveren maan, Groene glazenmaker, Noordse winterjuffer en Gevlekte witsnuitlibel (Digitale Natuuratlas Fryslân, De Boer & Van Hijum 2005, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008). Voor deze wettelijk beschermde en zeldzame vlinders en libellen moeten de omstandigheden in een gebied vaak voldoen aan zeer specifieke eisen. Dergelijke omstandigheden zijn vrijwel alleen aanwezig in de omliggende natuurgebieden, zoals Katlijker Schar, Katlijkerheide en Kiekenberg & Tolheksbos. Vanwege het agrarisch gebruik van het plangebied, komen dergelijke omstandigheden niet voor in het plangebied. Om deze reden worden de genoemde soorten en andere wettelijk beschermde vlinder- en libellensoorten niet verwacht in het plangebied.

Gezien de verspreidingsgegevens en het ontbreken van belangrijke ecologische randvoorwaarden, worden in het plangebied ook geen overige wettelijk beschermde ongewervelde dieren verwacht (Digitale Natuuratlas Fryslân, www.naturalis.nl/eis, De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Koese *et al.* 2008).

Reptielen

Uit verspreidingsgegevens van reptielen blijkt dat in de omgeving van het plangebied vier beschermde reptielensoorten voorkomen (Digitale Natuuratlas Fryslân, RAVON 2007, Creemers & Van Delft 2009). Het betreft de middelzwaar beschermde Levendbarende hagedis en de zwaar beschermde Ringslang, Adder en Hazelworm. De waarnemingen van deze soorten komen voornamelijk uit het Katlijker Schar, de Katlijkerheide en Kiekenberg &

Tolheksbos. In het plangebied is voor de genoemde reptielensoorten geen geschikt leefgebied aanwezig. Deze soorten worden hier dan ook niet verwacht.

Relevante soortgroepen

Vissen

In de omgeving van het plangebied komen enkele wettelijk beschermde vissoorten voor, zoals de zwaar beschermde Grote modderkruiper en de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper (Digitale Natuuratlas Fryslân via www.fryslan.nl, Brenninkmeijer *et al.* 2008). Er worden geen overige beschermde vissoorten verwacht. Het is niet uit te sluiten dat de genoemde soorten aanwezig zijn in de sloten in het plangebied. Om deze reden is in het voorjaar van 2010 een visonderzoek uitgevoerd om vast te stellen welke vissoorten in de sloten in het plangebied aanwezig zijn. Tijdens dat onderzoek, dat op 28 april 2010 is uitgevoerd, zijn de watervoerende sloten bevestigd met elektrische visapparatuur. Een aantal sloten bevatte op het moment van het onderzoek geen water. Bij het onderzoek zijn geen wettelijk beschermde soorten aangetroffen. Op basis van het onderzoek mag er daardoor van worden uitgegaan dat in het plangebied geen wettelijk beschermde vissoorten voorkomen.

Amfibieën

In de omgeving van het plangebied komen de zwaar beschermde Heikikker en Poelkikker voor (Digitale Natuuratlas Fryslân, Creemers & Van Delft 2009). Tevens komen enkele licht beschermde amfibieën voor, zoals Kleine watersalamander, Bruine kikker, Bastaardkikker en Gewone pad.

De Heikikker en Poelkikker komen waarschijnlijk voor in het Katlijker Schar, de Katlijkerheide en Kiekenberg & Tolheksbos. Voor de Heikikker is het plangebied niet geschikt. Voor de Poelkikker is het plangebied geen optimaal leefgebied, maar de aanwezigheid van deze soort is niet geheel uit te sluiten. Om deze reden is het gebied op 13 mei en 4 juni 2010 onderzocht op aanwezigheid van Poelkikker. Hierbij zijn geen Poelkikkers aangetroffen. Op 4 juni zijn in de omgeving van het plangebied alleen roepende Bastaardkikkers waargenomen. Om deze redenen mag worden aangenomen, dat in het plangebied geen Poelkikkers of andere middelzwaar en zwaar beschermde amfibieënsoorten voorkomen.

Voor de genoemde licht beschermde amfibieënsoorten is het plangebied geschikt als onderdeel van het leefgebied. Aangenomen wordt dat één of meer van de licht beschermde amfibieënsoorten in het plangebied voorkomen.

Vogels

Door het grotendeels ontbreken van opgaande begroeiing is het plangebied voor de meeste broedvogels niet interessant. Door de aanwezigheid van bebouwing en opgaande begroeiing in de directe omgeving is het plangebied ook niet of nauwelijks geschikt voor weidevogels. In de opgaande begroeiing in de directe omgeving van het plangebied kunnen wel vogels tot broeden komen. Vanwege de ligging tegen de bebouwde kom van Nieuwehorne worden hier voornamelijk algemeen voorkomende soorten van tuin en park verwacht, zoals Merel, Zwartkop, Roodborst en Heggenmus. Tijdens de veldbezoeken zijn Buizerd en Kerkuil waargenomen, zodat ervan uitgegaan mag worden dat deze soorten in de omgeving van het plangebied broeden.

Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet op basis van de vermelding van deze soorten op bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Voor deze soorten geldt sinds 26 augustus 2009 dat een ontheffing op basis van het wettelijke belang 'Ruimtelijke ontwikkeling' niet meer wordt verleend. Bij mogelijke conflicten met de Flora- en faunawet moeten daarom zoveel mogelijk maatregelen worden getroffen om negatieve effecten tegen te gaan. Om deze redenen wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdieren komen in de volgende paragraaf aan bod.

Vleermuissoorten die in het plangebied of de omgeving daarvan (kunnen) voorkomen, zijn: Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis en Laatvlieger (Vos 2007).

Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied, dit zijn vliegroutes, foerageergebieden en verblijfplaatsen. Omdat op voorhand de aanwezigheid van vliegroutes van vleermuizen langs de 8^e Wijk niet was uit te sluiten, is hiernaar aanvullend onderzoek uitgevoerd. Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd op 13 mei en 4 juni 2010, waarbij behalve op het vaststellen van vliegroutes van vleermuizen tevens is gelet op uitvliegende en foeragerende vleermuizen. Hieronder worden de resultaten van het onderzoek besproken aan de hand van de drie genoemde onderdelen van het leefgebied.

Verblijfplaatsen

In Nederland hebben vleermuizen hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en bomen. In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten aanwezig, omdat in het gebied geen gebouwen staan. Verblijfplaatsen van boombewonende vleermuissoorten worden evenmin verwacht, omdat de bomen in en langs het plangebied te dun zijn. Hoewel het aanvullende vleermuisonderzoek er niet specifiek op was gericht, zijn er geen aanwijzingen gevonden die wijzen op de mogelijke aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Foerageergebied

Voor een aantal van de hierboven genoemde vleermuissoorten is het plangebied geschikt als foerageergebied. Het gaat dan voornamelijk om Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis. Voor Watervleermuis en Meervleermuis is het plangebied minder geschikt als foerageergebied, omdat deze soorten bij voorkeur jagen in meer waterrijke gebieden. Uit het aanvullende vleermuisonderzoek is naar voren gekomen dat vooral de begroeiing langs de weg 8^e Wijk aan de oostzijde van het plangebied wordt gebruikt als foerageergebied door Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken vleermuizen om zich te oriënteren meestal gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals sloten, kanalen, bomenrijen en huizenblokken. Bij het vleermuisonderzoek bleek dat de 8^e Wijk in gebruik is als vliegroute van Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger. Hoewel een aantalschatting lastig was, omdat de dieren onder de bomen langs de weg vlogen, ging het wat betreft Gewone dwergvleermuis om een meer dan 10 exemplaren en wat betreft Laatvlieger om 5-10 exemplaren.

Overige zoogdiersoorten

Uit verspreidingsgegevens van zoogdieren blijkt dat in de omgeving van het plangebied zoogdiersoorten uit alle drie beschermingscategorieën van de Flora- en faunawet voorkomen. Deze worden hieronder per beschermingscategorie besproken.

Licht beschermde soorten

Naast de hierboven beschreven juridisch zwaarder beschermde zoogdiersoorten komen in de omgeving van het plangebied tal van licht beschermde zoogdiersoorten voor. Voorbeelden daarvan zijn Vos, Ree, Haas, Bunzing, Wezel en diverse (spits)muizensoorten. Enkele van deze soorten kunnen ook in het plangebied geschikt leefgebied vinden en zijn hier waarschijnlijk ook aanwezig.

Middelzwaar beschermde soorten

De Eekhoorn komt voor op Kiekenberg & Tolheksbos en in het Katlijker Schar (Vos 2007). Door het ontbreken van opgaande begroeiing heeft het plangebied geen betekenis voor de Eekhoorn. Deze soort is tijdens de veldbezoeken niet aangetroffen en wordt hier ook niet verwacht.

Uit de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen van de Steenmarter bekend (Vos 2007). In tegenstelling tot de Boomarter, is de Steenmarter een soort die vaker voorkomt in de directe omgeving van stedelijke omgeving. In het plangebied zijn geen mogelijkheden voor verblijfplaatsen van de Steenmarter, maar het plangebied is wel geschikt als foerageergebied voor deze soort.

Zwaar beschermde soorten

In de omgeving van het plangebied komen de zwaar beschermde Das, Boomarter en Waterspitsmuis voor (Vos 2007). De Waterspitsmuis is een soort die voorkomt langs natte oevers met een sterk ontwikkelde kruidlaag (Lange *et al.* 2003). Vanwege het relatief intensieve agrarisch gebruik is een dergelijk biotoop in het plangebied niet aanwezig en daarom wordt deze soort hier niet verwacht.

De Boomarter is voornamelijk een soort van grotere beboste gebieden. Waarnemingen van Boomarter komen dan ook uit de omgeving van het landgoed Oranjewoud bij Heerenveen en het Katlijker Schar. Het plangebied is ongeschikt voor verblijfplaatsen van deze soort, maar is in principe wel geschikt als foerageergebied.

De Tjongervallei is van oudsher één van de gebieden die een optimaal leefgebied vormen voor de Das (Werkgroep Dassen Friesland 1989). In 2005 zijn bij een groot verspreidingsonderzoek in opdracht van de provincie en Staatsbosbeheer circa 45 dassenburchten aangetroffen in Zuidoost-Fryslân, vooral in de Tjongervallei. Bij dat onderzoek is op ongeveer 1 km ten noorden van het plangebied een dassenburcht aangetroffen (gegevens provincie Fryslân). Tijdens het veldbezoek op 3 juni 2010 werd nabij de burcht een Das waargenomen. Andere dassenburchten in de omgeving liggen ten zuiden van het Nieuwehorne. Het plangebied is door het agrarisch gebruik niet geschikt voor dassenburchten, maar het kan wel dienst doen als foerageergebied voor Dassen. Aangezien het plangebied tegen de bebouwde kom van Nieuwehorne aanligt, wordt verwacht dat het belang van het plangebied als foerageergebied voor Dassen beperkt is.

Foto 2.
Het plangebied gezien naar de bebouwde kom van Nieuweborne (foto A&W).

4. EFFECTBEPALING EN BEOORDELING

4.1. ALGEMEEN

De plannen voor de herinrichting van het plangebied hebben tot gevolg dat een deel van de oppervlakte aan halfnatuurlijk biotoop verandert in een sportcomplex. Onderwerp van onderzoek is daarom of en in hoeverre habitatverlies voor soorten optreedt. Tevens kan de inrichting en het nieuwe gebruik van het plangebied leiden tot een verlies van kwaliteit van het beschikbare biotoop voor soorten met een beschermde status. Factoren die daarbij een rol kunnen spelen, zijn:

- aantasting of verlies van leefgebied
- verstoring tijdens de aanleg
- lichtverstoring
- verstoring door het nieuwe gebruik

De relevante gebieden en soorten die mogelijk door deze factoren negatieve effecten kunnen ondervinden, worden hieronder besproken.

4.2. VOORTOETS NATUURBESCHERMINGSWET

Gezien de afstand tussen de beschermde gebieden en het plangebied, het gebruik van het tussenliggende gebied en de aard van de ingrepen, liggen de door de Natuurbeschermingswet beschermde gebieden buiten de invloedssfeer van de beoogde plannen. Bovendien worden er voor de aangewezen natuurwaarden van deze beschermde gebieden geen ecologische relaties verwacht tussen de betreffende gebieden en het plangebied. Om deze redenen kan worden geconcludeerd, dat er geen sprake is van een kans op (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de betreffende Natura 2000-gebieden. Hieruit volgt dat voor de uitvoering van de plannen geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig is en dat er geen noodzaak is voor aanvullend onderzoek naar mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden en de bijbehorende natuurwaarden.

4.3. EFFECTEN EN BEOORDELING EHS EN OVERIGE BESCHERMDE GEBIEDEN

Ecologische Hoofdstructuur

Het meest nabij gelegen onderdeel van de PEHS is een droge Ecologische verbindingszone (EVZ) op ongeveer 750 m ten noorden van het plangebied. De realisatie van de sportvelden heeft naar verwachting geen effect op het functioneren van deze EVZ. Tijdens de gebruiksfase van de sportvelden wordt waarschijnlijk gebruik gemaakt van lichtmasten. Omdat de afstand tussen het plangebied en de EVZ ongeveer 750 m is en de lichtmasten niet elke dag en niet de gehele nacht worden gebruikt, wordt verwacht dat het gebruik van de lichtmasten de functionaliteit van de EVZ niet in gevaar brengt. De initiatiefnemer wordt geadviseerd om in overleg te treden met de provincie Fryslân om te laten beoordelen of zij als bevoegd gezag met deze conclusies kunnen instemmen.

Overige gebiedsbescherming

De plannen veroorzaken geen effecten op gebieden met een bescherming ten aanzien van natuurwaarden volgens andere wet- en regelgeving dan die hierboven zijn beschreven, zoals het Streekplan (ganzenfoerageer- en weidevogelgebieden). De plannen stuiten daarom niet op bezwaren vanuit de betreffende wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming.

4.4. EFFECTEN OP BESCHERMDE SOORTEN EN BEOORDELING

Vissen

Het visonderzoek op 28 april 2010 heeft uitgewezen dat het onwaarschijnlijk is dat in het plangebied wettelijk beschermde vissoorten voorkomen. Om deze reden veroorzaakt de herinrichting van het plangebied geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vissen.

Amfibieën

Door de realisatie van de nieuwe sportvelden gaat waarschijnlijk een deel van het leefgebied van enkele licht beschermde amfibieënsoorten verloren. In de omgeving van het plangebied is voldoende alternatief leefgebied voor de betreffende soorten aanwezig. Voor licht beschermde soorten geldt een algehele vrijstelling van het overtreden van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Middelzwaar en zwaar beschermde amfibieën komen niet voor in het plangebied. Om deze redenen veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van amfibieën.

Vogels

Bij werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren is een afdoende optie. Een alternatief is om werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven. Mochten er toch vogels tot broeden komen en door de werkzaamheden worden verstoord, dan is er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode. Dit kan worden voorkomen door geen geschikte plaatsen voor nesten te creëren tijdens de werkzaamheden, bijvoorbeeld door zandhopen of snoeihout niet dagenlang te laten liggen in het broedseizoen.

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten, die indicatief is en niet uitputtend. Nestplaatsen van de soorten die op deze lijst staan, zijn niet aangetroffen in het plangebied. Voor nestplaatsen van jaarrond beschermde vogels die in de omgeving van het plangebied aanwezig zijn, zoals Buizerd en Kerkuil, dient het plangebied mogelijk als foerageergebied. Door de herinrichting en het nieuwe gebruik wordt het plangebied mogelijk (tijdelijk) minder geschikt als foerageergebied. De nieuwe sportvelden zijn alleen ongeschikt

als foerageergebied wanneer deze in gebruik zijn. Op andere momenten kunnen zij dienst blijven doen als foerageergebied. Bovendien is in de omgeving naar verwachting voldoende alternatief foerageergebied voorhanden. Om deze redenen mag worden aangenomen dat de functionele leefomgeving van nestplaatsen van jaarrond beschermde vogels in de omgeving blijft gewaarborgd, ondanks de beoogde herinrichting. Daarom veroorzaakt de herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van jaarrond beschermde nestplaatsen.

Samenvattend

De beoogde inrichting van het plangebied veroorzaakt geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels, mits verstoring van broedende vogels en hun nesten wordt voorkomen.

Vleermuizen

Verblijfplaatsen

In het plangebied zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen gevonden en deze worden ook niet verwacht. Hierdoor is het onwaarschijnlijk dat er effecten op verblijfplaatsen zullen optreden. De plannen veroorzaken daardoor geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Foerageergebied

Bij het vleermuisonderzoek is gebleken dat de begroeiing langs de 8^e Wijk dienst doet als foerageergebied voor Gewone dwergvleermuizen en Laatvliegers. Door de herinrichting van het plangebied en het gebruik van de lichtmasten in de nieuwe situatie wordt daarom mogelijk een deel van het foerageergebied van deze soorten minder geschikt. Voor de soorten is voldoende alternatief foerageergebied in de omgeving aanwezig en het plangebied kan, wanneer de verlichting uit is, dienst blijven doen als foerageergebied. Om deze redenen veroorzaakt de herinrichting en het nieuwe gebruik geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van het foerageergebied van vleermuizen.

Vliegroutes

Uit het vleermuisonderzoek is naar voren gekomen dat langs de 8^e Wijk een vliegroute loopt van Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger. Het is bekend dat veel vleermuissoorten gevoelig zijn voor licht, echter de mate waarin en de manier waarop dit ingrijpt in hun gedrag wisselt per soort (Stone *et al.* 2009, Boldogh *et al.* 2007, Fure 2006). Uit Brits en Zweeds onderzoek was al langer bekend dat de extra voedselhoeveelheid die vaak aangetroffen wordt in de buurt van lampen, slechts door enkele vleermuissoorten wordt benut en dat andere soorten actief lichtbronnen vermijden (Rydell 1992, Blake *et al.* 1994). Voor vliegroutes wordt in het algemeen aangenomen dat deze voornamelijk in donkere omgeving liggen. Voor Meervleermuizen is dit onderzocht en inderdaad vastgesteld (Kuijper *et al.* 2008).

Tijdens en na de herinrichting van het plangebied kan sprake zijn van extra lichtuitstraling op de begroeiing langs de 8^e Wijk. Dit kan het geval zijn als het plangebied tijdens de werkzaamheden wordt verlicht en als bij het gebruik van de sportvelden de lichtmasten worden gebruikt. Door extra lichtuitstraling richting de 8^e Wijk, wordt de vliegroute die hier langs ligt mogelijk minder geschikt. In dat geval vindt een overtreding plaats van een verbodsbepaling van de Flora- en faunawet, waarvoor sinds 26 augustus 2009 geen ontheffing meer kan worden aangevraagd bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Daarom is het noodzakelijk om mogelijke lichtverstoring van de vliegroutes op

voorhand te voorkomen. Hiertoe dient de herinrichting aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- Tijdens de werkzaamheden voor de herinrichting dient het plangebied 's avonds en 's nachts onverlicht te blijven.
- De lichtmasten van de sportvelden en overige buitenverlichting dienen zodanig te worden geplaatst en gericht, dat er geen of zeer beperkt sprake is van lichtuitstraling op de begroeiing langs de 8^e Wijk.
- Het uiteindelijke verlichtingsplan van het plangebied moet worden beoordeeld door een deskundige op het gebied van vleermuizen. Beoordeeld moet worden of met de beoogde verlichting negatieve effecten op de vliegroutes worden voorkomen.

Indien wordt voldaan aan de bovenstaande voorwaarden, veroorzaakt de herinrichting en het nieuwe gebruik van het plangebied geen conflict met Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen.

Overige zoogdiersoorten

Licht beschermde zoogdiersoorten

Door de realisatie van de nieuwe sportvelden gaat waarschijnlijk een deel van het leefgebied van enkele licht beschermde zoogdieren verloren. In de omgeving is voor de betreffende soorten voldoende alternatief leefgebied voorhanden en na voltooiing van de plannen kan een deel van het plangebied mogelijk weer dienst doen als leefgebied voor enkele van de soorten. Voor licht beschermde soorten geldt een algehele vrijstelling van het overtreden van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Om deze redenen veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

Boom- en Steenmarter

In het plangebied worden geen verblijfplaatsen van Boom- en/of Steenmarter verwacht, maar het plangebied kan wel liggen binnen het territorium van deze soorten en fungeren als deel van hun foerageergebied. Beide soorten jagen bij voorkeur onder de dekking van lijnvormige landschapselementen, zoals houtwallen en singels. Door de herinrichting van het plangebied wordt mogelijk een klein deel van het foerageergebied van Boom- en/of Steenmarter tijdelijk minder geschikt. Na voltooiing van de plannen kan het plangebied tijdens de nachtelijke uren weer door de marters worden gebruikt als foerageergebied. De tijdelijke afname van de kwaliteit van het foerageergebied is niet zodanig, dat de functionaliteit van het leefgebied van de soorten in de omgeving in gevaar komt. De herinrichting veroorzaakt om deze redenen ten aanzien van de Boom- en Steenmarter geen conflict met de Flora- en faunawet.

Das

Uit het bronnenonderzoek is gebleken dat het plangebied dienst kan doen als foerageergebied voor Dassen uit een dassenburcht op circa 1 km ten noorden van het plangebied. Er zijn echter geen (sporen van) foeragerende Dassen vastgesteld tijdens het veldonderzoek van 2010. Tevens werd geconcludeerd, dat gezien de ligging van het plangebied tegen de bebouwde kom van Nieuwehorne, het belang als foerageergebied naar verwachting beperkt is.

Tijdens de werkzaamheden voor de aanleg van de sportaccommodatie is het plangebied niet geschikt als foerageergebied voor Dassen. Ook wanneer na voltooiing de accommodatie in gebruik is, zal het gebied en de directe omgeving niet kunnen dienen als foerageergebied

voor Dassen. Het gebruik van de sportvelden zal echter beperkt zijn tot de avonden en overdag, zodat de Dassen 's nachts wel in staat zijn in de nabijheid van het nieuwe sportcomplex te foerageren.

Door de uitvoering van de plannen gaat een deel van het (potentiële) foerageergebied van Dassen verloren. In de omgeving van de dichtstbijzijnde dassenburcht is naar verwachting voldoende alternatief en kwalitatief beter foerageergebied voorhanden om de functionaliteit van de burcht te waarborgen. Om deze reden veroorzaakt de herinrichting en het nieuwe gebruik van het plangebied geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Dassen.

Samenvattend

Op basis van het bovenstaande en de verwachting dat er geen andere middelzwaar en/of zwaar beschermde zoogdiersoorten in het plangebied voorkomen, kan worden geconcludeerd, dat de uitvoering van de plannen geen conflict veroorzaakt met de Flora- en faunawet ten aanzien van 'overige zoogdiersoorten'.

4.5. SAMENVATTENDE TABEL

In tabel 1 is samengevat welke beschermde en kritische soorten (mogelijk) in het plangebied en omgeving voorkomen. Aangegeven is voor welke soorten ontheffing moet worden aangevraagd en of daarbij aanvullende voorwaarden gelden om negatieve effecten op de beschermde soorten te voorkomen.

Tabel 1.

Overzicht van beschermde en kritische planten- en diersoorten die in het plangebied en omgeving voorkomen, met hun status volgens de Flora- en faunawet en Rode Lijsten. De Rode Lijst heeft de categorieën: gevoelig (GE), kwetsbaar (KW), bedreigd (BE) en ernstig bedreigd (EB). Voorkomen: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = mogelijk aanwezig gezien biotoop en verspreiding, maar niet vastgesteld, (f) = mogelijk foeragerend, maar niet vastgesteld. Bij vleermuizen v = vliegroute, f = foerageergebied.

Soorten per categorie Flora- en faunawet	Plan- gebied	Om- geving	Rode lijst met status	Conflict met Ff-wet?
Categorie 1 (lichte bescherming)				
Algemeen voorkomende amfibieënsoorten (zie paragraaf 3.2)	(+)	+	-	Nee
Algemeen voorkomende zoogdiersoorten (zie paragraaf 3.2)	(+)	+	-	Nee
Gewone dotterbloem	(+)	+	-	Nee
Zwanenbloem	(+)	+	-	Nee
Categorie 2 (middelzware bescherming)				
Kleine modderkruiper	-	+	-	Nee
Levendbarende hagedis	-	+	GE	Nee
Steenmarter	(f)	+	-	Nee
Eekhoorn	-	+	-	Nee
Categorie 3: (zware bescherming)				
Heideblauwtje	-	+	KW	Nee
Noordse winterjuffer	-	+	EB	Nee
Gevlekte witsnuitlibel	-	+	BE	Nee
Groene glazenmaker	-	+	BE	Nee
Grote modderkruiper	-	+	KW	Nee
Ringslang	-	+	KW	Nee
Adder	-	+	KW	Nee
Hazelworm	-	+	-	Nee
Heikikker	-	+	-	Nee
Poelkikker	-	+	-	Nee
Watervleermuis	-	+	-	Nee
Meervleermuis	-	+	-	Nee
Gewone dwergvleermuis	v+f	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Ruige dwergvleermuis	(f)	+	-	Nee
Laatvlieger	v+f	+	GE	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Rosse vleermuis	(f)	+	GE	Nee
Das	(f)	+	-	Nee
Waterspitsmuis	-	+	KW	Nee
Boommarter	(f)	+	KW	Nee
Vogels				
Inheemse broedvogels	+	+	nvt	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Jaarrond beschermde nestplaatsen	-	+	nvt	Nee
Overige Rode-Lijstsoorten				
Zilveren maan	-	+	BE	Nee

5. CONCLUSIES

In dit hoofdstuk worden de conclusies ten aanzien van de relevante beschermde gebieden en soorten uit het vorige hoofdstuk nog eens op een rij gezet en wordt aangegeven hoe de voorgenomen plannen zich verhouden tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving.

5.1. CONCLUSIES M.B.T. BESCHERMDE GEBIEDEN

Ecologische Hoofdstructuur

De plannen hebben naar verwachting geen negatieve effecten op de ongeveer 750 m noordelijk gelegen ecologische verbindingzone in het kader van de PEHS. De initiatiefnemer wordt geadviseerd om met de provincie Fryslân in contact te treden om te laten beoordelen of zij als bevoegd gezag kunnen instemmen met deze conclusie.

Natuurbeschermingswet en overige vormen gebiedsbescherming

De plannen stuiten niet op bezwaren vanuit de Natuurbeschermingswet en overige wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming voor natuurwaarden.

5.2. CONCLUSIES M.B.T. BESCHERMDE SOORTEN

Licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten

Door de herinrichting van het plangebied gaan mogelijk groeiplaatsen en/of leefgebied verloren van enkele licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten. Voor licht beschermde soorten geldt een algehele vrijstelling van het overtreden van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. De plannen veroorzaken om deze reden geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde soorten uit de genoemde soortgroepen.

Vogels

De uitvoering van de plannen veroorzaakt ten aanzien van vogels geen conflict met de Flora- en faunawet, mits verstoring van nesten en/of broedende vogels wordt voorkomen. In hoofdstuk 4 is uitgelegd hoe aan deze voorwaarde kan worden voldaan.

Vleermuizen

De herinrichting en het nieuwe gebruik van het plangebied veroorzaken geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- Tijdens de werkzaamheden voor de herinrichting dient het plangebied 's avonds en 's nachts onverlicht te blijven.
- De lichtmasten van de sportvelden en overige buitenverlichting dienen zodanig te worden geplaatst en gericht, dat er geen of zeer beperkt sprake is van lichtuitstraling op de begroeiing langs de 8^e Wijk.
- Het uiteindelijke verlichtingsplan van het plangebied moet worden beoordeeld door een deskundige op het gebied van vleermuizen. Beoordeeld moet worden of met de beoogde verlichting negatieve effecten op de vliegroutes worden voorkomen.

Overige soorten

Wettelijk beschermde soorten die in deze paragraaf niet worden genoemd, komen naar verwachting niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve effecten van de beoogde herinrichting. De plannen veroorzaken ten aanzien van de betreffende soorten geen conflicten met de Flora- en faunawet.

LITERATUUR

- Blake, D., A.M. Hutson, P.A. Racey, J. Rydell & J.R. Speakman 1994. The use of lamplit roads by foraging bats in southern England. *Journal of Zoology* 234: 453-462.
- Boer, E.P. de & E. van Hijum. Libellen in Friesland. Voorlopige verspreidingsatlas 1995-2004. Libellenwerkgroep Friesland "De Hynstebiter", 2005. uitgave in eigen beheer. Warns.
- Boldogh, S., D. Dobrosi, P.Samu 2007. The effect of illumination of buildings on house-dwelling bats and its conservation consequences. *Acta Chiropterologica* 9:527-534.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. *Brachytron*, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Brenninkmeijer, A., R.M.G. van der Hut & M. Koopmans 2008. Verspreiding van beschermde vissoorten in Fryslân. A&W-rapport 1029. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON)(redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. –Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Fure, A., 2006 Bats and lighting. *The London naturalist*, no 85, 2006.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Koese, B., E.P. de Boer, J.G.M. Cuppen, J. Schut & J. Tienstra 2008. De Gestreepte waterroofkever in Zuidoost-Friesland: inhaalslag 2008. EIS-Nederland, Leiden.
- Krijgsveld, K.L., S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden & S. Dirksen 2004. Verstoringsgevoeligheid van vogels: literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, rapport 03-187, Culemborg / Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Kuijper, P.J., J.Schut, D. van Dullemen, H. Toorman, N. Goossens, J. Ouweland, H.J.G.A. Limpens 2008. Experimental evidence of light disturbance along the commuting routes of pond bats (*Myotis dasycneme*). *Lutra* 51 (1): 37-49.
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek 2003. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging KNNV, Utrecht.
- Ministerie van LNV 2003. Ondernemen en de Flora- en faunawet. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV 2004. Werken aan Natura 2000. Handreiking voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Concept Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV 2005. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. –

- Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- RAVON 2007. Waarnemingenoverzicht 2006. RAVON 27: 46-64.
- Rydell, J. 1992. Exploitation of insects around streetlamps by bats in Sweden. *Functional Ecology* 6: 744-750.
- Stone, E.L., G.Jones, S. Harris 2009. Street lighting disturbs commuting bats. *Current biology* 19:1123-1127.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Vos, S. (redactie) 2007. Werkatlas Zoogdieren in Fryslân – verspreiding 1990-2006. Provincie Fryslân, Leeuwarden.
- Werkgroep Dassen Friesland 1989. De Das in Friesland. De Das veilig op stap. Een plan voor de verbetering van de ecologische infrastructuur in Zuid-Friesland. Leeuwarden.
- Wymenga, E., A. Brenninkmeijer, L. Heikoop & J. Schut (red.) 2006. Speciale Beschermingszones en beschermde soorten in Fryslân. A&W-rapport 486. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.

Geraadpleegde internetsites

- Digitale Natuuratlas Fryslân:
<http://www.fryslan.nl/binfo4/atlasnatuur/geoportaal.html?atlas=milieu&kaart=dna>
- www.fryslan.nl
- www.minlnv.nl
- www.natuurloket.nl

BIJLAGEN

1. RELEVANTE NATUURWETGEVING

BIJLAGE 1 RELEVANTE NATUURWETGEVING

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (paragraaf 1) en soortbescherming (paragraaf 2).

1. GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming in Nederland is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Natura 2000 gebieden en Beschermd Natuurmonumenten) en via regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur en ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen).

1.1 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

Natura 2000

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000 gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvlieder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000 gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitattypen en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitattypen waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000 gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op dit moment is nog bij veel Natura 2000 gebieden sprake van een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000 gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000 gebieden zijn toegestaan. Voor een

aantal Natura 2000 gebieden is het beheerplan gereed en is het ontwerp-besluit omgezet in een aanwijzingsbesluit.

Beschermde Natuurmonumenten

Onder de huidige Natuurbeschermingswet is het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermde Natuurmonumenten vervallen. Beide vallen onder de noemer Beschermde Natuurmonumenten. Als Beschermde Natuurmonumenten binnen Natura 2000 gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000 gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermde Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000 gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermde Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

Externe werking

De kwaliteit van Natura 2000 gebieden is mede afhankelijk van de ruime omgeving. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000 gebied, moet deze beoordeeld worden. Locale en regionale overheden mogen in bestemmingsplannen geen ontwikkelingen mogelijk maken die in potentie een bedreiging voor Natura 2000 gebieden inhouden. Dit geldt voor nieuwe ontwikkelingen maar in beginsel ook voor bestaand gebruik.

Activiteiten op korte afstand van een Natura 2000 gebied kunnen kwalificerende soorten in het Natura 2000 gebied verstoren of verontrusten. Ook activiteiten op grotere afstand van een Natura 2000 gebied kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000 gebieden, zoals hydrologische effecten (bijvoorbeeld als gevolg van grote grondwateronttrekkingen) en een toename van vliegverkeer. Verstoring treedt ook op wanneer kwalificerende soorten vanuit het Natura 2000 gebied gebruik maken van de omgeving en dat gebruik door ruimtelijke ontwikkelingen minder mogelijk wordt. Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een soort als de Wespandief, die binnen een straal van zeven kilometer rond zijn nest foerageergebieden bezoekt. Als een Natura 2000 gebied is aangewezen als broedgebied voor deze soort, zijn hiermee ook zijn foerageergebieden rond het Natura 2000 gebied beschermd. De bescherming van Natura 2000 gebieden is dus ook buiten de gebiedsgrenzen van kracht. Dit wordt aangeduid met de term externe werking.

Toetsing volgens de Natuurbeschermingswet

Als er nieuwe activiteiten in of nabij een Natura 2000 gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000 gebieden hebben. Deze oriëntatie is de Voortoets. Er zijn drie uitkomsten daarvan mogelijk (ministerie van LNV 2005):

1. Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
2. Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd die vergezeld moet gaan van de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.
3. Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd die vergezeld moet gaan van een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond

hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven (A) voor het plan zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang (D) met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden (C) is gerealiseerd.

In een korte natuurtoets of quickscan is meestal de Voortoets opgenomen in de teksten over gebiedsbescherming. Een Verslechterings- en verstoringstoets of een Passende beoordeling valt buiten de reikwijdte van een quickscan.

1.2 Overige vormen van gebiedsbescherming

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De provincies zijn verantwoordelijk voor een invulling van de EHS is een provinciale EHS. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan, indien deze leiden tot aantasting van de wezenlijke waarden van het gebied. In uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dienen compenserende dan wel mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd (ministerie van LNV 2003).

Op provinciaal niveau kan regelgeving zijn ontwikkeld om in weidegebieden mogelijkheden te creëren voor een extra bescherming van foeragerende watervogels tijdens de winter en weidevogels. Zo kunnen gebieden zijn aangewezen als ganzenfoerageergebied en/of weidevogelgebied. De bescherming van de overige natuurgebieden is veelal geregeld in bestemmingsplannen die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

2. SOORTBESCHERMING

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is de bescherming geregeld van soorten die in die wet zijn genoemd. Deze soorten zijn ingedeeld in beschermingscategorieën (Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten). Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een gewijzigde aanpak betreffende de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een *inspanning* om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te *voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken*, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren vastgelegd. Er zijn vier beschermingscategorieën, namelijk voor de soorten in tabel 1, 2 en 3 en de vogels. De indeling van de soorten is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van soorten in Nederland, waarbij ook de aangewezen onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën en de beoordeling voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling:

1. Licht beschermde soorten van tabel 1. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.
2. Middelzwaar beschermde soorten van tabel 2. Dit zijn soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een door LNV goedgekeurde *gedragscode*.
3. Zwaar beschermde soorten van tabel 3. Bij verstoring daarvan kan een *ontheffing* nodig zijn.
4. Vogels.

Een ontheffing is een toestemming om in een bepaald geval af te kunnen wijken van een of meer verbodsbepalingen, zoals deze zijn vastgelegd in de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet.

Tabel 1.

Deze tabel bevat licht beschermde, algemeen voorkomende planten- en diersoorten, zoals Zwanenbloem, Bruine kikker, Bosmuis, Bunzing en Egel. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Bij ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor de verstoring van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Uiteraard geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Tabel 2.

De tweede categorie betreft middelzwaar beschermde soorten. Hieronder is beschreven hoe met verstoring van deze soorten moet worden omgegaan bij gebruik van een gedragscode en zonder het gebruik daarvan.

Wanneer de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een gedragscode, hoeft voor de verstoring van soorten van tabel 2 geen ontheffing te worden aangevraagd. De gedragscode vermeldt hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen kan worden voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. De gedragscode die voor vrijstelling is vereist, moet goedgekeurd zijn door LNV en van toepassing zijn op de beoogde activiteit. Op de site van LNV zijn alle goedgekeurde

gedragscodes beschikbaar die door verscheidene brancheorganisaties zijn opgesteld. Er moet *aantoonbaar* volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er geen gedragscode wordt gebruikt bij de uitvoering van de beoogde werkzaamheden, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden (omgevingscheck). Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is. De aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door uw activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 2. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Tabel 3.

Dit betreft zwaar beschermde soorten. Deze tabel bevat de soorten die zijn vermeld in Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de soorten die zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Wanneer ten aanzien van een of meer soorten uit Bijlage 1 of Bijlage IV verbodsbepalingen worden overtreden door een ruimtelijke ontwikkeling, kan een ontheffingsaanvraag nodig zijn, die wordt getoetst aan de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?
- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?

Voor een ontheffing moet aan alle criteria zijn voldaan.

Voor de Bijlage 1-soorten van tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van de belangen die in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten zijn genoemd. Bij een ruimtelijke ingreep kan het om de volgende belangen gaan:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor de Bijlage IV-soorten van tabel 3 geldt dat er alleen vrijstelling mogelijk is op grond van de wettelijke belangen die in de Habitatrichtlijn zijn genoemd. Deze zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 3. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Vogels

Tijdens werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de broedperiode van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, maar van veel vogelsoorten is bekend dat de broedperiode ligt tussen half maart en half juli. Het is voor de wet van belang of broedgevallen aanwezig zijn die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. De meeste soorten zijn elk broedseizoen in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens de broedperiode onder bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor versturende werkzaamheden buiten de broedperiode is dus geen ontheffing nodig. Er is evenmin ontheffing nodig voor het nemen van maatregelen vooraf aan de broedperiode, die de vestiging van vogels voorkomen. Ontstaan er binnen of nabij het plangebied toch nesten die kunnen worden verstoord, dan dienen de werkzaamheden te worden gestaakt tot na de broedperiode.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Er is in augustus 2009 door LNV een indicatieve lijst gepubliceerd van jaarrond beschermde vogelnesten, waarin vijf categorieën zijn te onderscheiden. Daarin zijn bijvoorbeeld Gierzwaluw, Kerkuil, Ransuil, Roek en Sperwer opgenomen. Eén van de categorieën betreft soorten die geen jaarrond beschermde verblijfplaats hebben, maar wel vaak terugkeren naar de locatie waar zij het vorige jaar gebroed hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwaluw- en spechtsoorten.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten op bovengenoemde lijst wordt gegarandeerd, hoeft er bij een verstoring geen ontheffing te worden aangevraagd. Dat betekent vrijwel altijd dat er een omgevingscheck van belang is om te kunnen bepalen of nabij het plangebied voldoende leefruimte beschikbaar is. Een deskundige bepaalt dan of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden geboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd.

Voor vogels geldt dat alleen ontheffing kan worden verkregen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

2.2 Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van LNV zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van LNV van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet. Op 26 augustus 2009 zijn wijzigingen uitgevoerd in de soortenlijsten van de Rode Lijst.

3. ECOLOGISCHE BEOORDELING

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio en/of beschermde soorten.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van gebiedsbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

1. Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?
2. Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden?
3. Zijn die gevolgen te voorkomen?
4. Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Natuurbeschermingswet vormen de eerste drie vragen de zogenaamde 'Voortoets'.

Er wordt gebruik gemaakt van websites van LNV en de provincie om te bepalen waar de grenzen liggen van beschermde gebieden. Op de website van LNV zijn de gegevens beschikbaar van alle Natura 2000 gebieden, zoals het (ontwerp)aanwijzingsbesluit met de instandhoudingsdoelen en begrenzing.

Soortbescherming

Ten aanzien van soortbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

1. Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
2. Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
3. Zijn er vanuit de wet- en regelgeving bezwaren tegen de plannen?

Relevante soorten en vegetaties

Voor de eerste stap zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd en is veldonderzoek uitgevoerd. Daarbij is vaak ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet zijn beschermd, soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijst en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

Voor de ecologische beoordeling wordt per soortgroep gebruik gemaakt van de meest recente informatiebronnen over de verspreiding van soorten in Nederland. Er wordt in een aantal overzichtswerken en op betrouwbare websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in (de ruime omgeving van) het betreffende plangebied voorkomen.

Veldonderzoek

De natuurwaarden worden eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek. Hierbij wordt gelet op (sporen van) de aanwezigheid van beschermde en kwetsbare soorten in het plangebied. Daarnaast wordt beoordeeld voor welke beschermde soorten (die in de omgeving kunnen voorkomen) de ecologische randvoorwaarden in het plangebied aanwezig zijn. Het veldonderzoek is tevens van belang om een inschatting te kunnen maken van effecten die samenhangen met de beoogde activiteiten tijdens en na voltooiing van de werkzaamheden.

Effecten en beoordeling

Na de beschrijving van de relevante soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van LNV in Werken aan Natura 2000 (ministerie van LNV 2004) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering). Het gaat in alle gevallen om effecten die een verstoring veroorzaken van de (beschermde) soorten en van de functionaliteit van hun leefgebied.

De beoordeling vindt plaats aan de hand van de natuurwetgeving (Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Wet Ruimtelijke Ordening (i.c. Ecologische Hoofdstructuur). Bovendien kan een beoordeling nodig zijn ten aanzien van provinciale regelgeving, zoals betreffende ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied. Het kan nodig zijn dat de initiatiefnemer contact opneemt met de provincie wanneer effecten op kunnen treden ten aanzien van ganzenfoerageergebied en weidevogels. Indien negatieve effecten kunnen optreden ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000 gebied of een Beschermd Natuurmonument, kan het nodig zijn om een vergunning volgens de Natuurbeschermingswet aan te vragen.

Wanneer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kunnen worden overtreden, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen in de plannen te worden opgenomen. Wanneer door dergelijke maatregelen de functionaliteit van het leefgebied gegarandeerd is, is er geen ontheffing nodig (paragraaf 2.1).

